

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ВПРАВ ДЛЯ СТРІЛЬБИ З КУРСАНТАМИ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Трояновський В. С.

Як відомо, навчання стрільбі з пістолету є складовою частиною професійної підготовки працівників ОВС. Пістолет - це основний індивідуальний засіб озброєння особового складу підрозділів міліції. Тому саме на етапі навчання курсанти повинні оволодіти всіма необхідними навичками, як практичними, так і теоретичними, для застосування зброї та безпечного поводження з нею, що в майбутньому дозволить якісно виконувати оперативно-службові завдання, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї, забезпечувати високий ступінь особистої безпеки та безпеки громадян.

Розкрити деякі питання проведення початкових практичних вправ для стрільби з курсантами ВНЗ МВС, на основі яких виявити чинники, що негативно впливають на початкову підготовку курсантів до стрільби, сформулювати чіткий процес фізичної та моральної готовності курсанта до ведення стрільби на початковому етапі навчання. Вирішення зазначених проблем, на думку автора статті, полягає у вдосконаленні методики викладення курсу початкових вправ зі стрільби для курсантів.

Особливість вогневої підготовки як навчальної дисципліни полягає в необхідності максимально ефективно використовувати учбовий час, матеріальну-технічну базу й засоби. Формування професійних знань, навичок і вмій співробітників ОВС неможливе без використання сучасних форм і методів навчання, використання інноваційних педагогічних технологій та ін. Крім того, необхідно взяти до уваги те, що професійна діяльність працівників міліції протікає в особливих умовах [3]. Ситуації застосування вогнепальної зброї під час виконання оперативно-службових завдань, як правило, пов'язані з небезпекою для життя й здоров'я працівників міліції, викликають негативні перетворення в їхньому психологічному стані, що значно погіршує результати діяльності. Тому формування стійких знань і практичних навичок є невід'ємною складовою професійності кожного співробітника міліції. Формуються й вдосконалюються ці знання в процесі навчання відповідно до навчальної програми і, безперечно, при наявності добре підібраної матеріальної бази. Тому формування співробітника ОВС як стрільця проходить, передусім, у стінах навчального закладу під керівництвом спеціалістів [5].

Критичні інциденти, під час яких працівники міліції застосовували вогнепальну зброю й при цьому не виконували службово-оперативних завдань або отримували поранення чи гинули, достатньо наочно ілюструють низький рівень професійності. Це спонукає покращувати професійну підготовку тих, для кого стрільба є однією з функцій виконання професійних обов'язків за призначенням. Головне, що психологічний потенціал цієї підготовки у вітчизняній науці не є достатньо розкритим. Підходи до дослідження психологічних факторів успішного навчання базуються на теоретико-методологічних основах, насамперед психолого-педагогічних. Це теорія військової майстерності (О.В. Барабаншиков), у якій майстерність взагалі розглядається як сукупність знань, умінь, навичок і

професійно необхідних якостей особистості. Це також психолого-педагогічна теорія поетапного формування розумових дій і психологія надійності при виконанні задач в екстремальній обстановці, що є провідним складовим елементом психологічної підготовки майбутнього офіцера до бою. Дотепер практично не враховувався віковий аспект (або враховувався не усвідомлено) підготовки в навчальних вправах зі стрілецької зброї курсантів першого, другого, третього, четвертого курсів навчання [6]. Однак зацікавлено-позитивне ставлення до занять зі зброєю в юнацькому віці забезпечує ефективну наполегливість до вправ у цій сфері.

Не спростовуючи традиційних методів викладання вогневої підготовки, слід зазначити, що успішне виконання вправ, передбачених курсом стрільби з вогнепальної зброї, якщо враховувати сучасні вимоги чинного законодавства до застосування зброї, зумовлює нагальну потребу з використання нових, досконаліших форм, методів і засобів з підвищення інтенсивності навчання. Основними чинниками, які перешкоджають майстерному опануванню техніки стрільби в екстремальних умовах, є недоліки технічного й психологічного характеру. Отже, технічна й психологічна підготовка до стрільби з пістолету - це цілеспрямований процес формування навичок і оптимального психічного стану в будь-якій ситуації, під час учбових стрільб або виконання бойового завдання.

Теоретичний аналіз літератури дозволяє стверджувати, що для досягнення високих результатів у кульовій стрільбі необхідно звернути увагу на: свідоме відношення до власної підготовки для вдосконалення необхідних навичок; здатність проявляти зусилля, що межують з фізичними й психічними можливостями особи; високу психоемоційну стійкість, що дозволить проявити майстерність у напруженій обстановці; виражену змагальну направленість заради перемоги [2]. На успіх діяльності значний вплив має тривожність, що особливо перед стрільбою викликає сильні переживання, виснажуючи психічні сили й викликаючи перенапругу, що ускладнює повноцінне виконання дій. Як властивість особистості, тривожність характеризується здатністю сприймати певні обставини як загрозові. Тривожність породжує тривогу, що може зумовлюватися несприятливими зовнішніми факторами впливу та внутрішніми суб'єктивними, такими як порушення самооцінки або наявність внутрішніх конфліктів, що, безумовно, позначиться на успішності діяльності. Водночас тривожність може здійснювати й позитивний вплив на результат стрільби, якщо досягає певного оптимального рівня, індивідуального для кожного стрільця та залежно від ставлення людини до успіху або невдачі, а також його особистою потребою в досягненні [2]. Вплив зовнішніх подразників. До них відносяться хвилювання через наявність глядача або спостерігача, що відволікає стрільця [9]. Відомо, що на присутність глядачів гостріше реагує сором'язлива й невпевнена особистість. Проте завдяки тренуванням наявність глядачів може мати й позитивний вплив на результат стрільби, оскільки стає натхненням, стимулює

до боротьби. Також автором виділено вплив навіювання на особистість, для якої будь-яка репліка негативного характеру може підірвати впевненість стрільця. Після стрілецької уваги стрільця. Після серії вдалий пострілів стрілець втрачає контроль за своїми діями, тому важливо зосереджувати увагу до останнього пострілу. Так само й унаслідок невдалого початку стрільби проявляється невпевненість у власних силах. Хвилювання через невдалий постріл. Щойно виникає така думка, постріл, як правило, виявляється невдалим, оскільки відволікається увага. На фізіологічному рівні відбувається руйнування динамічного стереотипу. Це відчуття може свідчити про втому. Очікування пострілу сусідів [16]. Стрілець, знаючи, що суперники також готуються до стрільби, часто очікує їх пострілу й намагається випередити, відволікаючи таким чином частину уваги. Хвилювання через нестачу часу (при виконанні відповідних вправ). Відчувши, що вдалий момент для пострілу втрачено й ліміт часу виходить, стрілець відволікається та робить поспішний постріл, необережний і зухвалий. Можливість зриву курка. Ця проблема може виникнути, якщо пристрілка зброї відбувалась неякісно й спусковий гачок невідкореговано. Рухи при цьому стають скованими й обережними, увага відволікається і, зазвичай, виходить невдалий постріл. Страх зміщення зброї в момент пострілу. Думки про те, що цілик може бути зміщено в момент пострілу, призводить до гальмування у виконанні пострілу. У результаті стрільба затягується, з'являється втома в м'язах і, відповідно, зміщується стійка [9]. Будь-які фактори, що впливають на успішність стрільби, діють двома шляхами: відволіканням уваги від точного та своєчасного спуску курка зброї та посиленням стартового хвилювання. Для того, щоб мінімізувати вплив цих факторів, необхідно зусиллям волі концентрувати увагу на правильному й точному виконанні елементів стрільби.

Заняття з кульової стрільби передбачають вивчення матеріальної частини зброї, прийомів і правил стрільби, забезпечення глибокого розуміння будови зброї та явищ, що виникають при пострілі. На заняттях зі стрільби відбувається розвиток особистісних якостей, необхідних майбутньому офіцерові. Водночас нами проводилася робота з вивчення ефективності стрільби індивідуально. Важливими стали показники часу, за який здійснювалась влучна стрільба. Заняття з основ стрільб проводилися не тільки методом розповіді, а й за допомогою візуалізації дій в поєднанні з поясненням і показом суті явищ, що вивчаються з психологічної точки зору. Кожне таке пояснення підкріплювалося прикладами з практики стрільби курсантом. Правила стрільби на заняттях ми викладали за способами ведення вогню, обґрунтовували й закріплювали на практичних заняттях, вимагаючи від курсантів глибокого розуміння правил стрільби й вміння свідомо застосовувати їх в обстановці бою. Основні положення правил стрільби зі стрілецької зброї курсанти вивчали на основі поетапного формування розумової дії (В. Давидов) [15]. Виконанню вправ у тирі передувало ретельне вивчення "індивідуального почерку застосування зброї" і доведення цих дій до автоматизму при вивченні заходів безпеки при поводженні зі зброєю [9]. Технологічні знання основ, прийомів і правил стрільби, проведення стрілецьких тренувань і відпрацювання підготовчих вправ з учбовими патронами (спорядження магазину патронами, зайняття положення для стрільби, зарядження зброї, прицілювання, спуск гачка, розрядження та огляд зброї) проводились у

тісному поєднанні з психологічною підготовкою й актуалізацією видів відчуття, сприймання, мислення, стану підвищеної уваги. Тільки після цього проводилися практичні заняття з виконанням вправ курсу стрільби на стрільбищі, у тирі. Вони дозволили основну увагу приділити вдосконаленню знань з матеріальної частини зброї, умов і методики виконання окремих навчальних завдань, не тільки повторення заходів безпеки при користуванні зброєю, а й правил психічної саморегуляції власного стану [10]. Розвиток вольових якостей курсанта здійснювався в умовах строго заданого темпу виконання дії на основі достатньо опрацьованих дій, доведених до автоматизму, що надавало курсантам практику самоопанування. Залежно від рівня успішності навчання здійснювався індивідуальний і диференційований підхід на групових, індивідуальних та індивідуально-групових заняттях. Контрольні заняття здійснювалися з метою оцінки не тільки засвоєння теоретичних знань, практичних умінь і навичок, а й моніторингу розвитку емоційно-вольових характеристик і якостей особистості [13]. Курсанту індивідуально визначалися ті чи інші вправи залежно від його підготовленості та особливостей психорегуляції, рекомендувалася послідовність їх виконання, здійснювався контроль якості виконання встановлених завдань. Кожний з методів навчання (словесний, наочний, практичний) був спрямований на вирішення не тільки визначеного кола дидактичних завдань, а й виховних, по розвитку психологічних якостей і психологічній підготовці. Головна увага приділялася надійності дій в різних умовах виконання стрільб. Комплексна система контролю якості навчання містила не тільки поточний контроль теоретичної підготовленості й навичок практичної стрільби (тестування; вибіркове опитування; фронтальне опитування; виконання вправ із стрілецької зброї на оцінку; контрольні заняття після вивчення окремих розділів і тем; модульний контроль), а й здійснювалось психологічне супроводження навчального процесу [14].

У нашій країні виготовляється й впроваджується в навчальний процес значна кількість технічних засобів навчання з різними характеристиками, також і такими, які належать до умов навчання вогневої підготовки курсантів ВНЗ МВС України. Тривале вивчення педагогічного досвіду показує, що найліпшим способом підвищення успішності учнів є наочність навчання, яка досягається застосуванням на заняттях технічних засобів навчання - засобів, що дають зображення, звук і фізичну суть явищ, характерних для питання, що вивчається [12]. Під час навчання і викладач, і той, хто навчається, використовує певні засоби, своєрідні інструменти, що допомагають навчанню, підвищують його якість і ефективність навчальної діяльності. У дидактиці засоби навчання розуміють як спеціально розроблені матеріальні предмети, обладнання, пристрої, які поряд з промовою викладача використовуються для передачі інформації, а також для організації самостійної роботи й контролю за засвоєнням навчального матеріалу в різних формах навчальної діяльності. У поданому матеріалі висвітлено деякі проблеми, які виникають у курсантів при проведенні початкових стрільб, основна увага приділялась психологічним і технічним причинам впливу на рівень готовності до стрільб, адже курсант, який вперше вийшов на вогневий рубіж, потребує значної кількості знань і навичок, отримання яких за період навчання значною мірою залежить від викладачів. Однак

не слід уникати проблем, які можуть постати перед самим курсантом, його психологічний і емоційний стан не менш важливий, ніж отримані знання, і тому при правильному та своєчасному виявленні психологічного стану й рівня знань курсантів є можливість покращити показники проведення початкових стрільб і уникнути недоліків, які виникають ще на початковому етапі.

Література

1. Конституція України прийнята 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Закон України "Про міліцію" // ВВР УРСР. -1991. - № 4. - С. 20

3. Наказ МВС України від 07.09.2011 № 657 "Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю".

4. Наказ МВС України від 07.09. 2011 № 658 "Курс стрільб із стрілецької зброї для рядового та начальницького складу ОВС".

5. Наказ МВС України від 16.03.2007 № 81 "Про заходи щодо зміцнення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та попередження надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю й травмуванням особового складу".

6. Наказ МВС України № 318 від 13.04.12 року "Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України".

7. Права людини (основні міжнародно-правові документи) Збірник док. / Упоряд. Ю.К. Качуренко - К.: Наук. думка, 2008.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована ВВРУ від 17.07.1997 р.

9. Власенко І.В. Проблеми особистої безпеки працівників правоохоронних органів // Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці: Матеріали 80 наук.-практ. конф., м. Одеса, 31 жовт. 2008 р. - Одеса: ОДУВС, 2011. - С. 11-13.

10. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників ОВС (професійно-психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів) / [Д.О. Александров, Г.О. Юхновець, Л.І. Казміренко та ін.]. - К., 2002. - 106 с.

11. Настанова з організації професійної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 11.07.2006 р. № 693.

12. Бандурка О.М. Діяльність органів внутрішніх справ у надзвичайних ситуаціях. - Х. 1998. - 212 с.

13. Столяренко А.М. "Психологическая подготовка личного состава ОВД". - М., 2008.

14. Військова психологія і педагогіка: Підручник / Ред. Л.А. Снігур. - Луцьк: Твердиня, 2010. - 576 с.

15. Програма психопрофілактичної роботи з особовим складом органів і підрозділів внутрішніх справ України на 2008-2012 роки, затверджена наказом МВС України від 07.04.2008 № 161.

16. Екстремальна психологія: підручник / [О.П. Євсюков, А.С. Куфлієвський, Д.В. Лебєдев та ін.]; за ред. О.В. Тімченка. - К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. - 502 с.

Трояновський В.С.

викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС
Надійшла до редакції: 17. 12. 2012

УДК 37. 01: 623. 442. 7(477)

ПРАВОВА ОСНОВА ЗАСТОСУВАННЯ ТАБЕЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ. (НАВЧАЛЬНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Шелехов А. О.

Тацієнко В. В.

Вогнева підготовка у вищих навчальних закладах МВС України та інших правоохоронних органів є обов'язковою спеціальною та самостійною дисципліною професійної підготовки курсантів і слухачів.

Нормативну базу вогневої підготовки як навчальної дисципліни та службово-бойової діяльності співробітників правоохоронних органів України щодо застосування табельної вогнепальної зброї становлять джерела різної юридичної чинності, що перетинаються між собою на горизонтальному рівні. Це акти, які регламентують порядок застосування й використання вогнепальної зброї та службово-бойової діяльності загалом, що мають правову форму, а також нормативи, що регулюють предмет різних галузей права, які взаємодіють із навчальною дисципліною й службово-бойовою діяльністю щодо застосування табельної вогнепальної зброї, оскільки в їхніх рамках власне й застосовуються положення вогневої підготовки.

На жаль, на сьогодні практика застосування працівниками міліції зброї свідчить про незнання наведених джерел і відсутність практики застосування їх у своїй службовій діяльності, що призводить до порушення основних прав і свобод громадян. Зазначене суперечить курсу, який визначило керівництво МВС України - "ос-

новний принцип діяльності міліції - людина понад усе!», веде до небажаних тяжких наслідків, негативно позначається на іміджі працівників міліції й правоохоронних органів взагалі, віддаляє Україну від завершення процесу євроінтеграції.

Метою статті є аналіз правової основи застосування табельної вогнепальної зброї в Україні (навчальний та практичний аспект).

Важливо підкреслити, що правові норми, що належать до системи правового регулювання, мають різну юридичну чинність, тому джерела навчальної дисципліни вогневої підготовки й службово-бойової діяльності щодо застосування табельної вогнепальної зброї можна класифікувати виходячи з основного та значимого для юриспруденції критерію їхньої юридичної сили.

Перший рівень складає Конституція України [1] та рішення Конституційного Суду.

Так, наприклад, у ст. 27 Конституції визначено одним з найважливіших обов'язків держави - захист життя людини, що визнано найвищою соціальною цінністю. Для виконання покладених на неї обов'язків держава зобов'язана правоохоронні органи забезпечувати виконання цих конституційних положень і надала їм право, як крайній

© А.О. Шелехов, В.В. Тацієнко 2013